

KESÄLAHDEN INVENTOINTI

P. Sarvaan kertomus
kesältä 1963

S i s ä l l y s

Alukulause	1
A. Kivikautiset asuinpaikat	3
B. Paikallistetut irtolöydöt	4
C. Löytösuhteiltaan epämääräisiksi jääneet irtolöydöt	8
D. Uhrikivet	9

Liitteet:

- kartat: 1:100000 lehti "Kerimäki" n:o 4213
(liitettynä Kiteen-pitäjän-inven-
teintikertomukseen)
- 1:100000 lehti "Punkaharju" n:o 4124

KOPIOT

- valokuvat: eri kartongeilla n:ot 1 -

muutokset 33. 1977 E

A l k u l a u s e

Kesäkuun alussa 1963 suoritin Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuran Pohjois-Karjalan kotiseutu-
toimikunnan toineksiannosta Kesälahden pitäjän kiinteiden
muinaisjäännösten inventoinnin. Apunani oli minulla
monivuotinen kaivausapulaiseni työmi s Onni Jokela Ro-
vaniemeltä. Allekirjoittaneen suorittaessa haastettalu-
ja seuralaiseni kierteli talon ympärillä tutkinassa maas-
toa.

Käytettävissämme oli henkilöauto, jolla kir-
kolta käsin teimme päivän pituisia retkiä eri puolille
pitäjää.

Kesäbahti on nykyisen Pohjois-Karjan läänin
eteläisiä pitäjää, joka rajoittuu etelästä lokien Uuku-
niemen, Puhkasalmen, Kerimäen ja Kiteen pitäjiin.

Pitäjä käsittää pääasiassa Puuruveden ja
Pynäjärven välisen kapeikon, mutta sen luoteisosa ulot-
tuu aina Maasiveteen asti. Mainittujen suurten järvien
lisäksi kuuluu pitäjään joitakin sen alueelle rajoittu-
via pienempiä järviä, jotka sijaitsevat ^{melkein} kaikki kirkonky-
län pohjoispuolella (Kousjärvet, Mivunkajärvi, Karjalanjär-
vi, Villasenjärvi)

Kuten pohjoisessa naapuripitäjässä Kiteellä
kiinnittyy Kesälahdellaakin huomio Salpauselkien jatkeen
vaikutus maastokuvaan. Samoin kuin Kiteellä ovat Pynäjär-
ven rannat enimmäkseen jyrkkärinteiset ja kivikkoiset.
Purujärven puolella tapaa vähemmän jyrkkiä rantoja eh-
kä useammin, mutta ne ovat silloin useimmiten vetisiä.

Kaskenpoltto on jättänyt merkkinsä Kesälah-
dellekin: lukemattomat kaskisrauniot sen metsissä. Niin-
pä en ruvennut merkitsemään muistiin sammaloituneita
kiviraunioita, joita tapasiⁱⁿ maastossa.

Suorittamani inventointi oli jo toinen Kesälahdella suoritettu. Luetellessaan kesällä 1877 Liperin kihlakunnan muinaisjäännöksiä kävi J. Maukonen myös Kesälahdella. Hänen kertomuksensa on julkaistu Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirjassa n:o IV, Helsinki 1879. Kesälahtea koskeva osa on sivuilla 154-158.

Lähtiessäni inventointimatkalleni tunsin Kesälahdelta ainoastaan kivikautisia irtolöytöjä, eikä saalis ollut juuri paljoka parempi matkalta palattuanikaan. Toistaiseksi tunnemme Kesälahdelta ainoastaan yhden kivikautisen asuinpaikan Purujärven Pitkäjärven rannalta; kivikautisia irtolöytöjä on niin vähän, että toistaiseksi lienee mahdotonta tehdä minkäänlaisia johtopäätelmiä niiden avulla. Pitäjän rautakautiset muinaismuistot rajoittuvat Hummasvaaran uhrikiveen, joka ainakin toistaiseksi on tarkemmin ajoittamatta ja siksi ehkä jääkin, sillä sen ympärillä ei todettu minkäänlaista kalmistoa.

Johtuuko pitäjän löytököyhyys siitä, että se maantieteellisesti sijoittuu Salpausselkävaiheen yhteyteen, tai jostain muusta seikasta, sen pystyvät vasta tulevaisuudessa ehkä tavattavat löydöt valaisemaan. Täytyy toivoa, että Pohjois-Karjalan pitäjien kotiseutu- ja museo-yhdistykset yhä suuremmassa määrin kiinnittäisivät huomiota muinaislöytöjen tallettamiseen ja tarkkojen löytötietojen keräämiseen, sekä niiden toimittamisesta Kansallismuseoon.

Helsingissä, joulukuun 3. p:nä 1964

Pekka Sarvas

A. Kivikautiset asuinpaikat
=====

1. Purujärven kylä
Lahtela RN:o 287 (8?)
om. Veikko Paakkunainen
- löydöt: Kesälahden kotis. museo
Kesälahden pappila poikkikirves
KM 16533 2 kvartsi-iskosta
- valokuvat:

X Asuinpaikka sijaitsee Kesälahden ja Punkasalmen rajalla Pitkäjärven luoteispäässä järven länsirannalla. Kirves ja kvartsit on löydetty asuinrakennuksen läsipuolelta, n. 10 m siitä länteen. Paikka sijaitsee Pitkäjärveen laskevan kivikkoisen rinteän alapäässä, joka on nykyisin ~~pihamaa-~~ pihamaana; ~~aiemmin~~ aikaisemmin on paikka ollut peltona, jolloin kirves löydettiin siitä kynnettäessä vuonna 1929.

B. Paikallistetut irtolöydöt.

=====

2. Kirkonkylä
 Kerelin kalmistopelto 18?
 om. Enso-Lutzeit Oy
irtolöytö: KM 1917:5 tasatalta
välokuvat:

Kalmistopelto sijaitsee n. 4 km itään Kesälahden kirkolta heti Kerelin talon pohjoispuolella olevan rinteen alla. Kalmistopelto on etelä- ja läsipuolelta korkeahkon törmän ympäröimä; pohjoissivu nousee tasaisesti itäsivun ollessa avoin. Länsisivulla olevan törmän länsipuolella on Puruvedestä Kerelin niemeen pistävä Syvälahti, joka on vanha satamapaikka.

Maanlaatu on savipitoista.

Paikalla on kuuleman mukaan sijainnut vanha ortodoksinen kalmisto, mutta mitään näkyviä merkkejä samoin kuin muitakaan kiinteistä muinaisjäännöksistä ei paikalla ollut havaittavissa.

3. Kirkonkylä
 Mäntyniemen hovin pelto

irtolöytö: Kuopion Museo 12 tasatalta

Mäntyniemen hovi sijaitsee n. 0,5 km Kesälahden kirkolta itä-kaakkoon. Talon ympärillä olevat pellot sijaitsevat Pyhäjärven rannasta selvästi kohoavalla "terassilla"; pellot ovat talon eteläpuolella hiekkapitoisia ja pohjoispuolella savipitoisia. Paikalta ja sen ympäristöstä ei löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan tai muuhun kiint. muinaisjäännökseen viittaavaa.

4. Savilahden kylä
Piikkeenniemi

irtolöytö: Sortavalan museo kiviaseen-teenä

Löytötietojen mukaan esine on löydetty lasketun Pyhäjärven lietteeltä kannon (haon)päästä.

Piikkeenniemi sijaitsee n. 4 km päässä Kesälahden kirkolta itä-kaakkoon (niemenkärki), ja se pistää pitkälle Pyhäjärveen. Niemen kaakkoispuolella sijaitsee Sarvisalon suuri saari.

Piikkeenniemen rannat ovat hyvin kivikkoiset, eikä niiltä löytynyt mitään kivikautiseen asutukseen tai muihin kiint. muin. jäännöksiin viittaavaa.

5. Savilahden kylä
ent. Poivaisen -Paajasen palsta
om. Matti Soikkeli, os. Kesälahti

irtolöytö: Kesälahti-Seura, Kesälahti tasatalta

Löytöpaikka sijaitsee n. 1,5 km Kesälahden kirkolta itä-koilliseen laajalla peltoaukealla olevalla Soikkelin palstalla. Maaperä on savipitoista.

Paikalla ja sen ympäristössä ei ollut mitään kivikautiseen asuinpaikkaan tai muihin kiint. muinaisjäännöksiin viittaavaa.

6. Lakovaaran kylä
Veikko Päivisen vanha päärakennus
irtolöytö: KM 13050 reikakivi

Esine on löydetty uunin perustuksesta, joten alkuperäistä löytöpaikkaa on mahdotonta saada selville.

Löytöpaikan ympäristössä ei ollut mitään kivikautiseen asuinpaikkaan tai muihin kiint. muinaisjäännöksiin viittaavaa.

6 A. Villalan kylä
Ilvola
om. Lauri Karhu
irtolöytö: KM 14075 poikkikirves

Ilvolan talo sijaitsee Villasen järven ja Mustalammen välisessä maastossa Hummovaaran ja Raikuun välisen maantien pohjoispuolella n. 1 km siitä pohjoiseen.

Kirves on löydetty työkalusuojaa siivottaessa sen maalattialta "muhien" joukosta, joten se saattaa olla sinne kulkeutunut mistä tahansa.

Talon ympärillä ei ollut havaittavissa mitään kivi-kautiseen asuinpaikkaan tai muuhun kiinteään muinaisjään-
nökseen viittaavaa.

7. Totkunniemi
Äpäroniemi
irtolöytö: KM 1917:8 tasatalta

Löytöpaikka sijaitsee lähellä Kesälähdän ja Uukuniemen rajaa Lentteenniemen länsipuolella olevassa loivasti etelään, Pyhäjärveen pistävässä niemessä. Tarkemmasta löytökohdasta ei ollut enää paikkakunnalla tietoa.

Äpäroniemi on suurimmaksi osaksi jyrkkärinteistä ja sen rantaosa vierinkivikko. Mitään kivikautiseen asuinpaikkaan tai muuhun kiint. muinaisjäännökseen viittaavaa ei Äpäroniemestä löytynyt.

8. Totkunniemi
Ahvenvaara
irtolöytö: KM 1917:7 tasatalta

Ahvenvaara sijaitsee n. 6,5 km Kesälähdän kirkolta etelään Ahvenlampien eteläpuolella. Löytötiedoista ei käy selville löytökohdan tarkka sijainti.

Ahvenvaarasta ja Ahvenlampien rannoilta ei löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan tai muuhun kiint. muinaisjäännökseen viittaavaa.

9. Purujärven kylä
Löppölä
irtolöytö: KM 1917:9 tasatalta

Löppölä sijaitsee Puruvedestä etelään pistävän pitkän lähdän etelärannalla (pohjukassa): lähdän nimi on Ristilahti, löytöpaikan läheltä sen länsipuolelta kulkee Kesälähdän ja Punkasalmen välinen ~~raja~~ raja.

Löppölä on hyvin alavaa savipitoista peltoa- aluetta, eikä sieltä löytynyt mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

C. Löytösuhteiltaan epämääräisiksi
=====

Jääneet irtolöydöt.
=====

(Löydöt merkitty pelkällä järjestysnumerolla kylän kohdalle)

- KM 1917:6 tasatalta
10. Kerelin kylän Kerelin hovin metsäpalstalta sorvari Kaksosen suoviljelyksestä Aittolammin kulmasta. Paikkaa ei tunnettu Kesälahdella, mutta mikäli tiedossa tarkoitetaan kirkolta n. 7,5 km pohjois-luoteeseen sijaitsevaa Aittojärveä tai sen yläpuolella olevaa lampea, vain mainita, ettei kummankaan rannoilta löytynyt mitään kivikautiseen asutukseen tai muuhun kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.
11. KM 1917:2-3 kourutaltan teräpuoli ja tasatalta. Savilahden kylästä, rantahiekasta. Savilahden rannoilta ei löytynyt kivikautista asuinpaikkaa tai muuta kiinteää muinaisjäännöstä.
12. KM 1917:4 kourutaltta. Varmonniemen kylästä Immolan talosta. Immola-nimistä taloa ei tunnettu Varmonniemessä.
13. Sortavalan museo 300 ja 303 karjalainen taltta ja poikkikirves
Purujärven kylästä
14. Kuopion museo 11 poikkikirves. Marjoniemen kylästä tilalta n:o 9 maantien ja pellon välisestä ojasta. Tilalla numero 9 tarkoitetaan ehkä Kesälahden ja Ukuniemen rajalla sijaitsevaa nykyään Enso-Gutzeitin omistuksessa olevaa tilaa. Paikalta ei kuitenkaan löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan tai muuhun kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

D. Uhrikivet.
=====

15. Hummuruvaaran kylä (Hummovaaran -)
Asikkala
om. Yrjö Asikainen
valokuvat:

Uhrikivi sijaitsee n. 0,5 km pohjois-koilliseen Yrjö Asikaisen päärakennuksesta koilliseen viettävän ~~kk~~ rinteiden juurella synkässä kuusikossa n. 20 m metsätiestä itään.

Paikka on n. 2,5 km länteen Pyhäjärven Mustalahdesta ja n. 3 km koilliseen Suuruveden Hummonlahdesta.

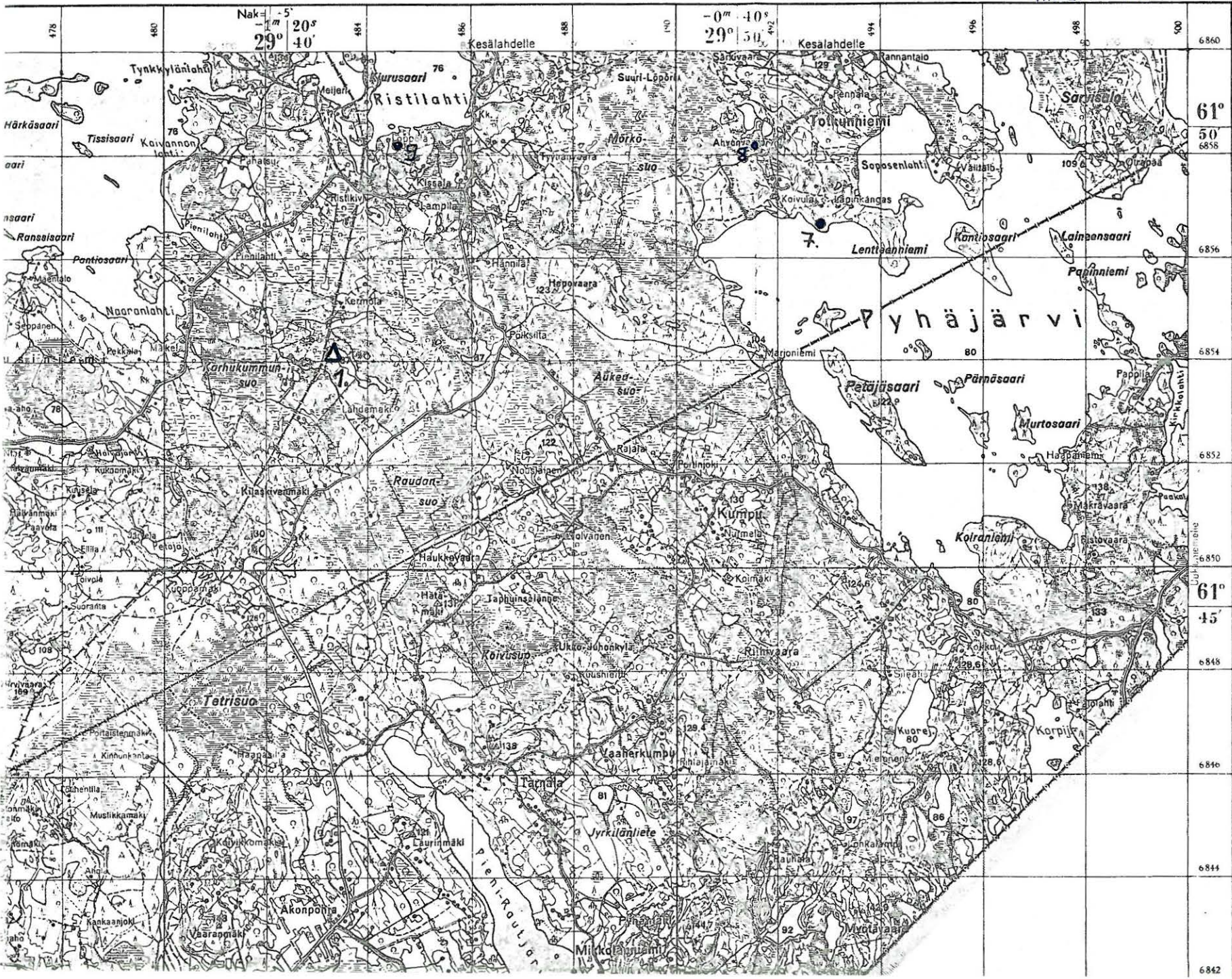
Paikalta ei löytynyt mitään muuta kiinteään muinaisjään-
nökseen viittaavaa.

Kivestä tarkemmin ks. Ville Luhon tarkastuskertomusta esihist. osaston top. arkistossa.

0°-460/500 PUNKAHARJU

Mittakaava 1:100000

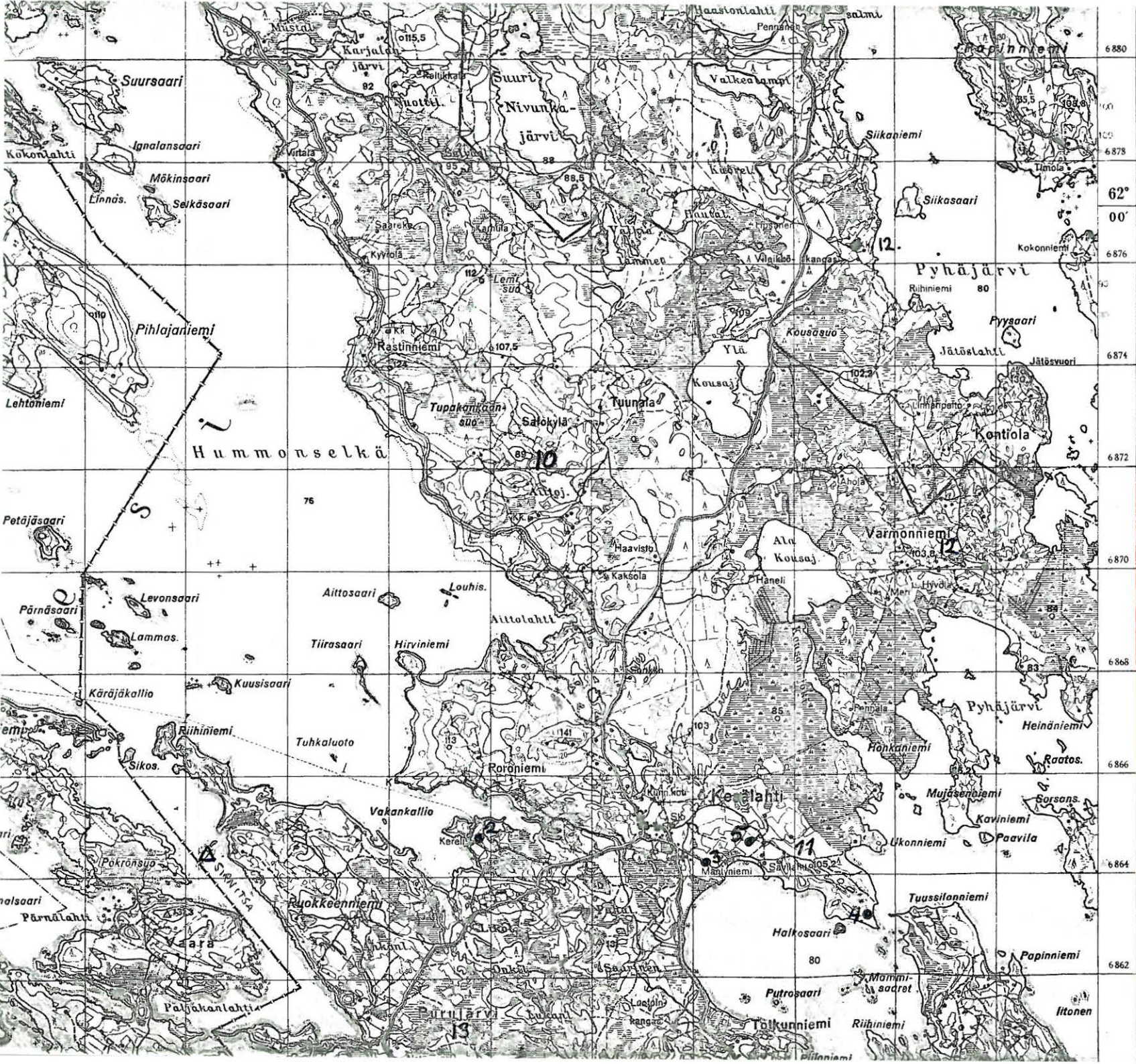
PAINNETTU 1946

LIITE
 KESÄLAHDEN INVENTIIVIKARTTAMUKSEEN
 P. SAUVAS 1963

LIITE KESÄLAHDEN INVENTOINTIKERTOMUKSEEN
P. SARVAS 1963

TOP. KAARTTA 4213 KERAIMAKI
(1976)

6880
6878
62° 00'
6876
6874
6872
6870
6868
6866
6864
6862

6860/90 30° 460/500 KERIMÄKI No 4213

LIITE KESÄLAHDEN INVENTOINTIKERTOMUKSEEN. P. SARVAS 1963

